

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Вищий навчальний заклад
„ Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника”
Педагогічний інститут
Кафедра теорії та методики початкової освіти

Педагогічні технології в початковій школі
навчально-методичний посібник
для студентів
за напрямом підготовки 6.010102
Початкова освіта

ОКР бакалавр

Івано-Франківськ
2012

ББК 74.3я73

Р73

УДК 371.2(09)

Педагогічні технології в початковій школі // Навчально-методичний посібник для студентів за напрямом підготовки 6.010102 Початкова освіта ОКР бакалавр

Педагогічний інститут Вищого навчального закладу
„Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника”
Кафедра теорії і методики початкової освіти

2012_ – __62_ с.

Автор-укладач: Хімчук Л.І доцент кафедри теорії та методики початкової освіти Педагогічного інституту Вищого навчального закладу „ Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника”

У навчально-методичному посібнику розкривається зміст предмета, вміщені плани практичних і лабораторних занять, тематика рефератів, методика розробки індивідуального навчально-дослідного завдання. Подано критерії оцінювання різних видів діяльності студентів та термінологічний словник з метою систематизації знань студентів з даної дисципліни, формування понятійного апарату та ґрунтовної підготовки їх до практичних і лабораторних занять.

Видання адресоване студентам – майбутнім вчителям початкових класів.

Рецензенти:

Кіліченко О.І. кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії і методики початкової освіти

Русин Г.А. кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії і методики початкової освіти

Рекомендовано до друку Вченою радою (Педагогічного інституту Вищого навчального закладу „Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника”)

Протокол № 1 від _31_. _08_. _____2012_ р.

ЗМІСТ

1. ПЕРЕДМОВА.....	4
2. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ КУРСУ „ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ”.....	10
3. ТЕМАТИЧНІ РОЗДІЛИ КУРСУ “ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ ”.....	14
4. ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ І ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ.....	16
5. ТЕМИ ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ.....	17
6. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ.....	18
7. ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ.....	19
8. МЕТОДИКА РОЗРОБКИ ІНДИВІДУАЛЬНОГО НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНОГО ЗАВДАННЯ.....	20
9. КРИТЕРІЇ ПІДСУМКОВОГО ОЦІНЮВАННЯ.....	21
10. ОРІЄНТОВНА ОЦІНКА РІЗНИХ ВИДІВ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ.....	22
11. КОРОТКИЙ ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК.....	58
12. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	58
13. ПРОГРАМОВІ ВИМОГИ З КУРСУ.....	59

1. ПЕРЕДМОВА

Зміни пріоритетів майже у всіх сферах життя привели до зміни парадигм освіти. Особистісна (гуманістична) орієнтація освіти визнана сьогодні вимогою часу. Під кутом зору гуманістичної парадигми як системи вихідних методологічних положень про місце людини в природі і суспільстві доцільно переглянути цілісний навчально-виховний процес для пошуку нових засад його реалізації та прогнозування.

Заклади освіти в сьогоднішніх умовах покликані виховувати особистість, що здатна творчо мислити та приймати нестандартні рішення, здійснювати обробку інформації. Це вимагає змін у підходах і методах навчання. Нововведення полягають у паралельному використанні традиційних методів та організаційних форм навчання і нових освітніх, педагогічних та інформаційних (комп'ютерних) технологій.

Одна із найбільш примітних рис сьогоднішнього світу — це зміни, які відбуваються у всіх сферах суспільства значно швидше, ніж це було раніше. Глобалізація економіки і пов'язані з нею “інформаційний вибух ” і посилення конкуренції ведуть до істотних змін в процесах виробництва, організації роботи, моделях зайнятості робочої сили і ринках праці. Це, в свою чергу, вимагає значної модифікації “складу ” і характеру знань і умінь якими повинен володіти індивідуум, щоб справитися з новими завданнями і досягати успіхів у своїй кар'єрі.

Виходячи із цих вимог, багато країн шукають шляхи удосконалення освіти і підготовки кадрів, впроваджують нові концепції розвитку знань і умінь, які доповнюють багатовіковий

досвід, накопичений традиційною педагогікою. Тому реформування систем профпідготовки іде за такими основними напрямками як базування підготовки кадрів на реальному запиті на робочу силу на ринку праці, надання їм більшої гнучкості, забезпечення професійної компетентності випускників в цілях підвищення їх шансів на працевлаштування. Підготовка кадрів, яка зорієнтована на розвиток компетентності, критичного та творчого мислення студентів є найбільш розповсюдженою концепцією в останні роки в системі професійної освіти.

Виходячи із зазначеного вище, формування творчої особистості вчителя ми розглядаємо в двох взаємопов'язаних аспектах:

- Організація навчально-виховного процесу в вузі, що стимулює формування креативності майбутніх вчителів, формує готовність до сприйняття нового через впровадження різноманітних форм методичної реалізації навчання протягом всього процесу вузівської підготовки.
- Цілеспрямована спеціальна діяльність з формування якостей творчого стилю діяльності майбутнього вчителя.

Створення курсу зумовлене необхідністю перебудови навчально-виховного процесу з урахуванням сучасних реалій розвитку загальноосвітньої і вищої школи і нагальних потреб, а саме:

- у реалізації нових підходів (зокрема критичного і творчого) в організації навчально-виховного процесу; різноманітності навчальних технологій;
- виключення тотальних стандартів в безперервній освіті з подальшою перспективою створення гнучкого змісту освіти і обумовлення вибору освітніх та педагогічних технологій, які б допомагали ефективно реалізовувати його; необхідна переорієнтація від стандартних підходів

до творчих; відмова від стандартизації та уніфікації поглядів; варіативність та вибір змісту освіти; гнучкий вибір стратегії та плану проведення занять;

- врахування сучасних тенденцій в освіті, що запобігатиме випадку з контексту європейської спільноти та інтеграції в європейський полікультурний простір;
- розширення та стимулювання гнучкості в навчально-виховному процесі та позанавчальній діяльності, яка буде виявлятися в адекватній оцінці роботи учасників цього процесу — викладачів (вчителів) та студентів (учнів);
- потреба в педагогічних технологіях, які повинні бути детермінантами працездатності та здоров'я студентів і учнів;
- адаптація до швидких змін в освіті, їх прогнозування і також нагальна потреба в безперервній освіті.
- Скерованість до загальнолюдських цінностей означає повернення педагогічної освіти в лоно культури, її гуманізацію, гуманітаризацію, утворення екологічно чистого культурно-освітнього середовища, відношення до студента як вільного суверенного суб'єкту професійної підготовки, відповідальність вузу за якість його професійної підготовки. Основний зміст педагогічної підготовки повинна складати вітчизняна і світова педагогічна культура. Вуз і школа повинні мати єдиний освітній простір для студента.
- Оволодіння студентами базовими основами педагогічної культури - фундаментальне завдання загальнопедагогічної підготовки. Педагогічна культура розглядається як динамічна система загальнолюдських

педагогічних цінностей, творчих способів педагогічної діяльності й особистісних досягнень людей, які займаються навчанням і вихованням. Тому основні завдання професійного становлення і розвитку особистості майбутнього вчителя як компетентного фахівця і людини культури полягають у тому, щоб увести студента у світ педагогічних цінностей, допомогти в оволодінні базовими основами педагогічної культури і розвинути суб'єктні властивості особистості педагога як людини культури.

- До основних педагогічних цінностей які визначають орієнтації студента в професійно-педагогічній освіті відносять наступні:
- *людські*: дитина як основна педагогічна цінність і педагог, який сприяє її розвитку, співробітництву з нею, соціальному захисту її особистості, допомагає, підтримує її індивідуальність, творчий потенціал;
- *духовні*: сукупний педагогічний досвід людства, який відображений у педагогічних теоріях і способах педагогічного мислення;
- *практичні*: способи практичної діяльності, які перевірені практикою освітньо - виховної системи, педагогічні технології;
- *особистісні*: педагогічні здібності, індивідуальні особливості особистості педагога як суб'єкта педагогічної культури, педагогічного процесу і власної життєтворчості. Інтерналізація цих цінностей складає педагогічну культуру.

Базовими компонентами педагогічної культури є: гуманістична педагогічна позиція й особистісні якості педагога; педагогічні теорії

і педагогічне мислення; педагогічні технології і професійні уміння; досвід творчої педагогічної діяльності, обґрунтування власної педагогічної діяльності як системи (дидактичної, виховної, методичної); культура професійної поведінки, способи саморозвитку і саморегуляції особистості та діяльності педагога.

Вивчаючи даний курс необхідно керуватися системним підходом, який розглядає педагогічну технологію як відкриту, гнучку і динамічну структуру взаємодіючих елементів: цілей, змісту освіти, методів і організаційних форм роботи з виходом на реальний результат — підготовки високоосвіченої компетентної особистості майбутнього педагога.

Отже **значення курсу** полягає в розробці і втіленні педагогічних технологій для навчальної моделі, яка розглядає особистісно-творче навчання як безперервний творчий пошук і розвивальну взаємодію у новому соціокультурному просторі.

Кожен педагог, організовуючи свою педагогічну діяльність, створює авторську педагогічну технологію, що враховує технологічне проектування роботи всього освітнього закладу. Для грамотного створення своєї власної технології необхідно познайомитися з складовими педагогічної технології та особливостями її проектування.

В процесі засвоєння змісту навчальної дисципліни “Педагогічні технології” кожному студенту пропонується для вирішення одна педагогічна проблема, задача або завдання, що реально зустрічається в навчальному процесі. У результаті пошуку їх вирішення *студент повинен:*

- продемонструвати розуміння сучасної соціально-економічної ситуації й опосередкованого нею випереджального соціального замовлення в освіті;

- здійснити критичний аналіз історичного педагогічного досвіду, зробити обґрунтований вибір ідей і теоретичних основ педагогічної системи для вирішення конкретної проблеми;
- показати розуміння й особистісне прийняття сутності сучасної гуманістичної освітньої парадигми;
- враховувати статево-вікові, психофізіологічні, психологічні, соціальні і духовні особливості і можливості учнів у пізнавальній, емоційно-вольовій, психомоторній, сенсомоторній та духовній сферах, які спрямовані на подальший розвиток критичного і творчого мислення;
- вибирати оптимальні засоби педагогічної комунікації (системи методів і дидактичних засобів) для здійснення взаємодії з учнями та іншими суб'єктами.

2. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ КУРСУ „ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ”

Загальна характеристика спецкурсу	Напрямок підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Структура спецкурсу
Рік підготовки – IV Семестр – VII Кількість кредитів ECTS – 4.0 Модулів – 2 Змістових модулів – 2 Модуль 1 <i>12л.14пр.2лаб.</i> Модуль 2 <i>12л.10пр. 10 лаб.</i> Загальна кількість годин – 135 Аудиторних годин–60	0101. Педагогічна освіта, шифр та назва напрямку підготовки: 6.010102 „ Початкова освіта ” Освітньо - кваліфікаційний рівень: Бакалавр.	Лекції (24год.) Практичні (24год.) Лабораторні (12год.) Самостійна робота (75год.) Вид контролю - екзамен.

1 . СТРУКТУРА ЗАЛІКОВИХ КРЕДИТІВ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назва теми	Кількість годин, відведених на					
	лекції		практичні (семінарські), лабораторні заняття		самостійну роботу	
	Д.ф.н	З.ф.н	Д.ф.н	З. ф.н	Дд.ф.н	З.ф.н

Змістовий модуль 1. Вступ. Технологія як наука про майстерність

ТЕМА	Д.ф.н	З.ф.н	Д.ф.н	З. ф.н	Дд.ф.н	З.ф.н
ТЕМА 1. Технологічний підхід в освіті	2	2	4 пр./ 2 лаб.	2	6	10
ТЕМА2. Системні інноваційні технології Їх характеристика.	6	6	8 пр.		10	14
ТЕМА 3. Модульні та локальні інноваційні педагогічні технології навчання	4	2	2 пр.		10	12

Змістовий модуль 2. Проектування авторських освітніх технологій. Діагностика, прогнозування і планування навчального процесу.

ТЕМА 4. Авторська педагогічна технологія. Проектування авторських освітніх технологій.	2	2	4 пр./ 2 лаб.		10	12
ТЕМА 5. Застосування інтерактивних методів та інтерактивного обладнання у школі	2	2			6	12
ТЕМА 6. Організація інтерактивного навчання . Основні правила організації інтерактивного навчання. Інтерактивні методи та правила інтерактивного навчання.	2	2	6 пр.	2	7	12
ТЕМА 7. Готовність вчителя початкових класів до організації процесу інтерактивного навчання педагогічних технологій як рівня професійного	2				8	11
ТЕМА 8. Технології колективного та диференційованого навчання.	2	2	8 лаб.		10	14
ТЕМА 9. Способи активізації пізнавальної діяльності учнів 1-4 . класів.	2				8	14
Всього за семестр	24	18	36	4	75	113

2. Мета викладання дисципліни

Актуальність проблеми технологізації освіти пояснюється стрімким розповсюдженням різних інновацій, в тому числі нових педагогічних технологій, з одного боку, та з іншого – недостатнім володінням педагогами цими педагогічними технологіями. Використання в педагогічній діяльності різних педагогічних технологій дозволяє педагогам підвищити мотивацію учнів, професійно-практичну спрямованість занять, і відповідно досягнути більш гарантованих запланованих результатів у своїй професійній педагогічній діяльності.

Мета викладання дисципліни полягає у формуванні професійної компетентності майбутніх вчителів початкових класів.

Завдання вивчення дисципліни. Сприяти розвитку у студентів інтересу до вивчення дисципліни з метою його творчого засвоєння.

Мета проведення лекцій. Метою проведення лекції є дати студентам загальне уявлення про завдання і зміст усієї дисципліни, розкрити структуру й логіку вивчення предмета, розкрити конкретні теми навчальної програми дисципліни.

Завдання проведення лекцій. Сприяти розвитку у студентів інтересу до вивчення навчальної дисципліни з метою його творчого засвоєння, забезпеченню належного взаємозв'язку і наступності між теоретичними завданнями та уміннями, навичками студентів.

У результаті проведення лекцій студенти повинні:

знати:

- теоретичні основи педагогічних технологій: поняття, класифікації,
- мету, завдання, особливості змісту системних та модульних технологій;
- технології особистісно-професійного росту вчителя початкових класів.

вміти:

- аналізувати навчальний матеріал;
- систематизувати матеріал, узагальнювати, виділяти головне, істотне, синтезувати навчальний матеріал, порівнювати об'єкти, факти, явища;
- застосовувати базові психолого-педагогічні знання щодо пошуку раціональних технологічних форм і

методів навчання та уміння поєднати їх з вимогами й можливостями сучасної школи.

Мета проведення практичних (семінарських, лабораторних) занять.

Поглибити вивчення дисципліни, забезпечити студентам можливість оволодіти навичками і вміннями використання теоретичних знань, провести попередній контроль знань, умінь і навичок студентів.

Завдання проведення практичних (семінарських), лабораторних занять:

- розвиток творчого і професійного мислення;
- пізнавальна мотивація;
- професійне використання знань у навчальних умовах;
- повторення і закріплення;
- контроль;
- педагогічне спілкування.

У результаті проведення практичних (семінарських, лабораторних) занять студенти повинні:

знати як застосовувати на практиці набуті теоретичні знання; знати новаторські методики роботи.

вміти: усвідомлювати потреби запровадження педагогічних технологій у - власній педагогічній практиці; вирізняти новітні педагогічні технології, новаторські методики; створювати власні творчі завдання та бути налаштованим на експериментальну діяльність; володіти практичними навичками освоєння педагогічних технологій та розроблення нових.

3. ТЕМАТИЧНІ РОЗДІЛИ КУРСУ “ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ ”

ПРОГРАМА КУРСУ

Змістовий модуль 1.

Технологія як наука про майстерність

Тема 1. Технологічний підхід в освіті

Вступ. Педагогічна технологія як важливий компонент професійної підготовки сучасного вчителя. Визначення педагогічної технології. Педагогічна технологія як навчальна дисципліна. Технологічний підхід до гуманізації освіти. Педагогічна технологія: поняття, сутність і особливості. Історія виникнення технологічного підходу. Класифікація педагогічних технологій.

Основні педагогічні поняття: *педагогічні теорії і системи, педагогічна технологія, освітні технології, технологія навчання, технологія виховання, персоніфікована технологія, технологічна схема, технологічна карта.*

Тема 2. Системні інноваційні технології. Їх характеристика.

Поняття системні інноваційні технології. Педагогічна технологія «Будинок вільної дитини» М. Монтесорі. Особливості змісту педагогічної технології «Будинок вільної дитини». «Йєна-план-школа» П. Петерсена. Особливості змісту технології «Йєна-план». Антропософські школи Р.Штейнера. Особливості змісту вальдорфської педагогіки. «Школа успіху і радості» С.Френе. Особливості змісту педагогічної технології «Школа успіху і радості». «Школа для життя, через життя» ж.-О. Декролі. Особливості змісту педагогічної технології «Школа для життя, через життя». «Школа діалогу культур» В.Біблера. Особливості змісту педагогічної технології «Школа діалогу культур». Технології розвивального навчання. Технологія Л.Занкова,

Технологія особистісно – розвивального навчання Ельконіна-Давидова.

Основні педагогічні поняття: *системні інноваційні технології, вальдорфські школи, „Йєна-план-школа, антропософія, вальдорфська педагогіка, ритм, індивідуальність, свобода навчання, навчання "за епохами", самопізнання, саморозвиток, евритмія.*

Тема 3. Модульні та локальні інноваційні педагогічні технології.

Технології раннього навчання М.Зайцева. Особливості змісту технології. Особливості змісту технології Домана Г. Технологія розвитку творчої особистості Г.Альтшуллера. Технологія фізичного виховання дітей М.Єфименка. Особливості змісту технології.

Основні педагогічні поняття: *модуль, модульне навчання, розвиток, розвивальне навчання, творча особистість.*

Теоретичний змістовий модуль 2

Проектування авторських освітніх технологій.

Тема 4. Авторська педагогічна технологія. Проектування авторських освітніх технологій.

Поняття авторської педагогічної технології. Підгрунття для проектування педагогом інноваційних авторських технологій. Етапи проектування педагогічної технології і конструювання навчального процесу.

Основні педагогічні поняття: *авторська технологія, проектування, інновація, діагностика, прогнозування і планування навчального процесу.*

Тема 5. Застосування інтерактивних методів та інтерактивного обладнання у школі

Інтерактивне й мультимедійне обладнання у школі.

Технології дистанційного навчання та контролю знань .

Адаптивна система навчання з використанням інформаційних технологій.

Основні педагогічні поняття: *мультимедійне обладнання, інтерактивні дошки, мультимедійні технології, технології дистанційного навчання.*

Тема 6. Організація інтерактивного навчання

Основні правила організації інтерактивного навчання.

Інтерактивні методи та вправи інтерактивного навчання

Основні педагогічні поняття: *інтерактивне навчання, дистанційне навчання, мультимедійні дошки.*

Тема 7. Готовність вчителя початкових класів до організації процесу інтерактивного навчання

Поняття готовності до інноваційної діяльності.

Компоненти готовності майбутнього вчителя початкових класів до застосування інноваційних педагогічних технологій.

Принципи інноваційної діяльності.

Основні педагогічні поняття: *інновація, інноваційна діяльність, готовність до інноваційної діяльності.*

Тема 8. Технології колективного та диференційованого навчання.

Технологія колективного творчого виховання

Технологія диференційованого навчання

Основні педагогічні поняття: *колективне навчання, диференційоване навчання, колективні творчі справи, рівнева диференціація.*

Тема 9. Способи активізації пізнавальної діяльності учнів 1-4 класів.

Особливості нестандартних уроків.

Застосування ігрових форм, методів і прийомів навчання.

Використання методів мотивації і стимулювання.

Основні педагогічні поняття: *нетрадиційні форми, мотивація, стимулювання, нові інформаційні технології (НІТ), мультимедійні засоби навчання, уроки-презентації, пояснювально-ілюстративний метод навчання, комп'ютерно-орієнтовані засоби навчання (КОЗН),, молодші школярі.*

4. ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ І ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ п\п	Назва теми	Кількість годин
1-2	Педагогічна технологія як важливий компонент професійної підготовки сучасного вчителя	4
3-6	Аналіз системних технологій та їх придатність до вирішення завдань у конкретних умовах	8
7.	Модульні та локальні технології	2
8-9.	Проектування педагогом інноваційних авторських технологій	4
10-12.	Технології інтерактивного навчання. Готовність вчителя до організації процесу інтерактивного навчання	6

5. ТЕМИ ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ

№ п\п	Назва теми	Кількість годин
1	Застосування педагогічних технологій в початковій школі	2
2	Авторська педагогічна технологія	2
3-6	Інтерактивні технології навчання	8

6. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Вивчення лекційного матеріалу з дисципліни "Педагогічні технології в початковій школі" передбачає проведення студентами самостійної та індивідуальної роботи (75 годин). З урахуванням розподілу матеріалу програми ця робота полягає в підготовці доповідей на семінарські заняття (з використанням нормативно-правової бази в галузі освіти, творів педагогів-класиків, матеріалів передового педагогічного досвіду вчителів, копій наукових статей з педагогічної періодики).

Виконання завдань для самостійної роботи, індивідуального навчально-дослідного завдання, а також поточна робота студента на семінарських і практичних заняттях, написання тестів оцінюються та враховуються як складові модульної системи навчання при підведенні загального навчального рейтингу з дисципліни " Педагогічні технології в початковій школі ".

САМОСТІЙНА НАВЧАЛЬНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

тема	Зміст самостійної роботи	Обсяг (год.)	Форма контролю	Тиждень, на якому здійснюється контроль
<u>Тем а1</u>	Самостійне опрацювання тем Сучасні технології освіти	(Д.ф.н.6./ З.ф.н.10 год.)	Усне опит.	Згідно практичних і лаб занять
<u>Тем а2</u>	Системні технології	(Д.ф.н.10./ З.ф.н.14 год.)	Реферат	
<u>Тем а3</u>	Модульні та локальні нові педагогічні технології	(Д.ф.н.10./ З.ф.н.12 год.)	Усне опит	
<u>Тем а4</u>	Інноваційна діяльність вчителя і педагогічний досвід як умова формування педагогічної творчості	(Д.ф.н.10./ З.ф.н.12 год.)	Усне опит	
<u>Тем а5</u>	Створення мультимедійного проекту з використанням нових інформаційних технологій	(Д.ф.н.6./ З.ф.н.12 год.)	Усне опит. Реферат, усне опит.	
		(Д.ф.н.7./ З.ф.н.12 год.)	Усне опит.	
		(Д.ф.н.8./ З.ф.н.11 год.)	Усне опит.	

<u>Тем а6</u>	Технології інтерактивного навчання	(Д.ф.н.10./ З.ф.н.14 год.)	Усне опит.	
<u>Тем а7</u>	Технології колективно-групового навчання			
<u>Тем а8</u>	Структура уроків із застосуванням інтерактивних технологій	(Д.ф.н8./ З.ф.н.14 год.)		
<u>Тем а9</u>	Методи активізації пізнавальної діяльності учнів			

7. ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ

з курсу „ Педагогічних технологій в початковій школі”

1. Проблемне навчання.
2. Ділова гра як метод активного навчання.
3. Інтегральне навчання.
4. Продуктивне навчання.
5. Дальтон-технологія.
6. Сучасний урок. Яким він повинен бути?
7. Теорія і практика сучасних технологій в освіті .

8. Технологія педагогічного спілкування.
9. Технологія розв'язання педагогічного конфлікту та педагогічних задач .
10. Толерантність як важлива умова формування майстерності вчителя.
11. Технологія педагогічної діагностики та оцінки навчальних досягнень учнів з навчальних предметів та курсів.
12. Технологія використання інтерактивних методик в навчальному процесі.
13. Сучасні технології освіти.
14. Інноваційна діяльність і педагогічний досвід як умова формування педагогічної творчості.
15. Технології інтерактивного навчання початковій школі .
16. Інтерактивні технології кооперативного навчання в початковій школі .
17. Інтерактивні технології кооперативно-групового навчання в початковій школі.
18. Технології ситуативного моделювання.
19. Технології опрацювання дискусійних питань.
20. Проблемно- задачний підхід в системі інтерактивного навчання.
21. Використання нетрадиційних форм навчальних занять як спосіб активізації пізнавальної діяльності учнів початкової школи.

8.МЕТОДИКА РОЗРОБКИ ІНДИВІДУАЛЬНОГО НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНОГО ЗАВДАННЯ

Навчальний проект:

- Розробка сценарію уроку за обраною педагогічною технологією.
- Розробка мультимедійної презентації педагогічної технології

Вимоги до виконання роботи:

1. Вступ (обґрунтування актуальності проблеми і вибору теми).
2. Аналіз останніх досліджень та публікацій, в яких започатковано розв'язання даної теми.
3. Формулювання цілей та постановка завдань.
4. Наявність плану.
5. Хід проведення (етапи).
6. Висновки.
7. Список використаної літератури.

Оцінка оформлення і виконання проекту здійснюється за критеріями:

1. Актуальність й значимість роботи - 2 балів.
2. Самостійність, закінченість - 2 балів.
3. Рівень творчості, оригінальність розкриття теми, підходів, запропонованих рішень - 2 балів.
4. Аргументованість запропонованих рішень, підходів, висновків - 2 балів.
5. Культура оформлення, відповідність стандартним вимогам - 2 балів.
6. Презентація роботи - 2 бали.
7. Об'єм і глибина знань з теми, ерудиція, міжпредметні зв'язки - 2 бали.
8. Відповіді на запитання: повнота, аргументованість - 4 бали.

Загальна оцінка 18 балів.

9. Методи навчання: вказати (наприклад, лабораторні дослідження, розв'язування задач або творчих завдань, робота в Інтернет; складання графічних схем тощо).

10. **МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ:** поточне тестування; оцінка за навчальний проект; підсумковий письмовий тест).

9. КРИТЕРІЇ ПІДСУМКОВОГО ОЦІНЮВАННЯ

Шкала оцінювання успішності з навчальної дисципліни

«ПТТШ»

(екзамен)

Університетська шкала	Національна шкала		Шкала ECTS
90-100	5	відмінно	A

80-89	4	добре	B C
70-79			
60-69	3	задовільно	D E
50-59			
26-49	2	незадовільно	FX F
1-25			

A „ Відмінно" (90-100 балів). Теоретичний курс засвоєно повністю, без прогалин, необхідні практичні навички роботи із засвоєним матеріалом сформовані, всі передбачені програмою завдання виконані, якість їх виконання оцінена балом, близьким до максимального.

B „ Дуже добре " (80-89 балів). Теоретичний курс засвоєно повністю, без прогалин, необхідні практичні навички роботи із засвоєним матеріалом в основному сформовані, всі передбачені програмою завдання виконані, якість виконання більшості з них оцінена балом, близьким до максимального.

C „ Добре " (70-79 балів). Теоретичний курс засвоєно повністю, без прогалин, необхідні практичні навички роботи із засвоєним матеріалом сформовані недостатньо, всі передбачені програмою завдання виконані, якість виконання кожного з них не оцінена максимальним балом, деякі завдання виконані з помилками..

D „ Задовільно" (60-69 балів). Теоретичний зміст курсу засвоєний частково, але прогалини не мають суттєвого характеру, необхідні практичні

навички роботи з засвоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою завдань виконані, деякі з виконаних завдань, можливо, містять помилки.

E „ Достатньо" (50-59 балів). Теоретичний зміст курсу засвоєний частково, деякі практичні навички роботи не сформовані, більшість з передбачених програмою завдань не виконані, або якість виконання деяких з них оцінена балом, близьким до мінімального.

FX „ Умовно незадовільно" (26-49 балів). Теоретичний курс засвоєний частково, необхідні практичні навички роботи не сформовані, більшість з передбачених програмою завдань не виконані, або якість виконання деяких з них оцінені балом, близьким до мінімального. При додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань.

Г., Безумовно незадовільно"(1-25 балів). Теоретичний зміст курсу не засвоєний, необхідні практичні навички не сформовані, усі виконані завдання містять грубі помилки, додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не приведе до підвищення якості виконання навчальних завдань.

**10. ОРІЄНТОВНА ОЦІНКА РІЗНИХ ВИДІВ ДІЯЛЬНОСТІ
СТУДЕНТІВ
(у балах)
з навчальної дисципліни «ЛТТШ»**

МОДУЛЬ III. Інші види робіт					ЗАГАЛЬНА СУМА БАЛІВ			
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання			Денна форма навчання	Заочна форма навчання		
Самостійне опрацювання теми	1	1			9	9		
Відповіді та доповнення під час практичних занять	1-5	1-5			30	10		
Контрольна робота	1-4	1-4			4	4		
Індивідуальне науково- дослідницьке завдання	1-8	1-18			4	18		
Підсумковий тестовий контроль	1-3	1-9			3	9		
Екзамен					50	50		
Разом					100	100		

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ: опорні конспекти лекцій; нормативні документи; ілюстративні матеріали.

11.КОРОТКИЙ ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Авторитарне (лат. *autoritas* — влада, вплив) виховання — педагогічна концепція, яка передбачає підкорення вихованця волі вихователя. Придушуючи ініціативу і самостійність, А. в. перешкоджає розвитку індивідуальності дитячої особистості, призводить до її нівелювання, виникнення конфронтації між педагогом і дітьми.

Авторська школа — експериментальний навчально-виховний заклад, діяльність якого базується на розробленій автором чи авторським колективом педагогічній концепції. Термін запроваджено наприкінці 80-х років ХХ ст., однак у світовій педагогіці авторськими за суттю були навчальні заклади Й.-Г. Песталоцці, Ф. Фребеля, школи М. Монтесорі, Р. Штейнера, А. Макаренка, В. Сухомлинського та ін.

Авторські навчальні програми — складова частина програмно-методичного забезпечення освітнього процесу навчально-виховного закладу (школи, дитячого садка тощо). Для них характерні оригінальні концепції та зміст. Запровадженню А. н. п. передують експертиза, апробація, сертифікація тощо.

Авторські освітні технології — розроблені педагогами-практиками технології, в яких у різних варіантах поєднано адекватні змісту і цілям різнорівневого і різнопрофільного навчання структурно-логічні, інтеграційні, ігрові, комп'ютерні, діалогові, тренінгові технології.

Алгоритмізація процесу навчання — один із напрямів педагогічних досліджень, який акцентує на використанні тими, хто навчається, і тими, хто навчає, структурованих алгоритмів (лат. *algorithmus* — сукупність дій для розв'язання задачі) розв'язання завдань.

Альтернативні (франц. *alternative*, від лат. *alter* — один із двох) школи — «вільні школи», які виникли наприкінці 60-х років ХХ ст. у країнах Західної Європи і США як протиставлення авторитарним рухам. Вони забезпечують альтернативну за змістом, формами і методами роботи з учнями освіту. Існують як «відкриті школи» (без поділу на традиційні класи), «школи без стін» (орієнтація на широке використання місцевої громади), «магнітні школи» (навчальні центри для поглибленого вивчення конкретної галузі знань) та ін.

Антиінноваційні (грец. *anti* — проти і англ. *innovate* — запроваджувати нововведення) бар'єри — зовнішні або внутрішні перешкоди, які заважають здійсненню інноваційної діяльності.

Антрополого-гуманістичний (грец. *anthropos* — людина і *logos* — слово, вчення; лат. *humanus* — людський, людяний) принцип у педагогіці — організація навчально-виховного процесу відповідно до законів розвитку дитячого організму і становлення особистості.

Базова освіта — суспільно необхідний рівень загальноосвітньої підготовки, який передбачає всебічний розвиток і ціннісно-

етичну орієнтацію особистості, формування загальнокультурної основи її освіти, громадянського та професійного становлення.

Варіативний (лат. *variatio* — відмінність) компонент в освіті — навчальні програми, що обираються в межах освітньої програми навчально-виховного закладу.

Взаємодія педагога і вихованців у педагогічному процесі — взаємний вплив дорослого і дітей, у процесі якого здійснюється їхній взаєморозвиток. Каналами взаємодії у педагогічному процесі є діяльність і взаємини вихователя й вихованців. Модель педагогічної взаємодії визначає характер педагогічної системи.

Виховна система — умовно об'єднаний комплекс виховних цілей, людей, що реалізують їх у процесі цілеспрямованої діяльності, відносин між її учасниками, освоєного середовища й управлінської діяльності із забезпечення життєздатності цієї системи.

Виховні цілі — цілі, що відповідають формуванню соціальних і особистісних якостей, а також ціннісно-сміслових ставлень людини до навколишнього світу і самої себе.

Відкрите навчання — спосіб організації навчальної роботи в школах (здебільшого початкових), який передбачає відмову від класно-урочної системи і оцінювання успішності на основі заданих норм, гнучку, відкрити організацію навчального простору, змінний склад навчальних груп, вільний вибір учнем видів і способів навчальної роботи. В. н. сприяє формуванню позитивної мотивації дітей, емоційно насиченої атмосфери

взаємин учителів і учнів. Таке навчання було поширене на початку 60-х років ХХ ст. у Великій Британії, а в 70-ті роки і в інших країнах.

Всотуючий розум — здатність дитини вчитися, прагнення до навчання, реалізація яких забезпечується сприятливим навколишнім середовищем. Термін запровадила М. Монтесорі.

Гендерний (англ. gender, від грец. genos — рід) підхід — сукупність уявлень, які передбачають визначення відмінностей у поведінці та сприйнятті жінок і чоловіків не так за їх фізичними особливостями, як за вихованням і поширеними в кожній культурі уявленнями про суть жіночого та чоловічого.

Глобалізація (франц. global — взятий у цілому) освіти — одна з фундаментальних тенденцій розвитку освіти. Відображає формування єдиного соціального, інформаційного й освітнього простору в масштабах усієї планети, зокрема через діяльність засобів масової інформації, канали Інтернет.

Глобальна освіта — зміст і технології освіти, орієнтовані на тенденції глобалізації у всіх галузях суспільного життя. Її компонентами є екологічна освіта і виховання, розвиток толерантності й полікультурності у сфері суспільствознавчої освіти, підвищення інформаційної насиченості освіти.

Готовність до інноваційної педагогічної діяльності — особливий особистісний стан, який передбачає наявність у педагога мотиваційно-ціннісного ставлення до професійної діяльності, володіння ефективними способами і засобами

досягнення педагогічних цілей, здатності до творчості і рефлексії.

Градація (лат. *gradatio* — поступовість, посилення, від *gradus* — ступінь) **новизни** — показник якісної відмінності одного об'єкта від іншого. Виокремлюють такі градації: побудова нового в іншому вигляді, тобто формальна новизна; повторення відомого з несуттєвими змінами; уточнення, конкретизація вже відомого; доповнення вже відомого суттєвими елементами; створення якісно нового об'єкта.

Групи одного столика — групи дітей у педагогічній системі П. Петерсена, створені на основі взаємних симпатій, спільних інтересів, діяльності, яка вимагає колективних зусиль мікрогруп.

Гуманізація (лат. *humanus* — людський, людяний) **педагогічного процесу** — концепція, основу якої становить ідея побудови педагогічної системи на принципах гуманізму з метою створення найсприятливіших умов для повноцінного розвитку дитини. Г. п. п. передбачає диференціацію та індивідуалізацію навчання й виховання на основі активізації творчого саморозвитку особистості.

Гуманістична освіта — освітні системи і концепції, які базуються на цінностях гуманізації і гуманітаризації освіти.

Гуманістична педагогіка — напрям у сучасній теорії та практиці виховання, що виник наприкінці 50-х — на початку 60-х років ХХ ст. у США як педагогічне втілення ідей

гуманістичної психології. Головною метою виховання в Г. п. є самоактуалізація особистості.

Гуманістична психологія — напрям у сучасній зарубіжній психології, предметом якого є цілісне вивчення людини в її вищих, специфічних лише для неї виявах, зокрема розвиток і самоактуалізація особистості, її цінності, любов, творчість, відповідальність, свобода тощо. До провідних представників Г. п. належать А. Маслоу, Ш. Бюлер, К. Роджерс.

Гуманітаризація (лат. *humanitas* — людство, людяність) **освіти** — одна з основних тенденцій розвитку освіти в сучасному світі. Відображає зростання ролі і значення людських відносин, взаємного прийняття учасників навчального процесу для успішності освіти в цілому.

Демократизація (грец. *demokratia* — народовладдя) **педагогічного процесу** — впровадження в педагогічну систему принципів демократії, надання свободи творчості педагогу і більших можливостей вихованцям.

Диверсифікація (лат. *diversificatio* — зміна, різноманітність) **системи освіти** — процес розширення системи освіти за рахунок зростання кількості типів і видів навчальних закладів.

Дидактична (грец. *didaktikos* — повчальний) **система** — сукупність елементів (мета, дидактичні принципи, зміст, форми організації і методи навчання), що утворюють єдину цілісну функціональну структуру, орієнтовану на досягнення цілей навчання.

Дидактичне програмування — один із підходів до конструювання освітніх процесів і систем, пов'язаний з поетапним визначенням необхідної інформації, елементарних процедур її засвоєння і контролю. Особливого поширення набуває у зв'язку із впровадженням комп'ютерів і навчальних пристроїв.

Дидактичний енциклопедизм — педагогічний принцип і стратегія відбору змісту освіти, що реалізуються через вибір основних фактів і подій, які підлягають засвоєнню.

Дидактичний утилітаризм (франц. utilitarisme, від лат. utilitas — користь, вигода) — педагогічний принцип і стратегія визначення змісту освіти, що реалізуються через вибір практично необхідних для життя елементів знання, досвіду й умінь.

Диференціація (лат. differentia — відмінність) освіти — процес у сучасній освіті, що забезпечує різноманітність форм навчання, які дають змогу максимально враховувати індивідуальні можливості, інтереси, нахили, ціннісні та професійні орієнтації тих, хто навчається. Базується на прийнятті психологічних відмінностей між індивідами і групами людей (за статтю, віком, соціальною належністю тощо).

Діагностика (грец. diagnostikos — здатний розпізнавати) інноваційної діяльності педагога — сукупність способів вивчення й оцінювання професійної готовності педагога до реалізації інноваційної діяльності.

Духовний зародок — модель психічного розвитку дитини, який, будучи вродженою її психічною сутністю, виявляє себе лише у процесі розвитку. Автором терміна є М. Монтессорі.

Експеримент (лат. *experimentum* — проба, досвід) — метод дослідження, що передбачає виокремлення суттєвих факторів, які впливають на результати педагогічної діяльності, дає змогу варіювати ними задля досягнення оптимальних результатів; контрольована педагогічна діяльність, спрямована на створення та апробування нових технологій навчання й виховання, розвитку дітей, управління навчально-виховним закладом.

Експериментальні школи — навчально-виховні заклади, призначені для обґрунтування, розроблення або перевірки нових педагогічних ідей, вивчення практичного досвіду педагогів.

Експертна рецензія — заключне судження експерта про рецензований інноваційний проект (його актуальність, відповідність цілей об'єктивним потребам і тенденціям розвитку освіти, чіткість визначення цілей тощо).

Екстенсивні (лат. *extensivus* — розширюючий) **інновації** — інновації, що базуються на залученні додаткових потужностей (інвестицій) нових засобів, обладнання, технологій, капіталовкладень тощо; нарощують кількісні характеристики педагогічного продукту переважно за рахунок нових інформаційних технологій, перерозподілу часу на різні види навчальної діяльності, диференціацію та індивідуалізацію роботи з учнями.

Життєвий цикл (грец. *kuklos* — коло) нововведення — процес проходження етапів нововведення: виникнення (старт); швидкий ріст (у боротьбі з опонентами, консерваторами, скептиками); зрілість; освоєння; дифузія (проникнення, розповсюдження); насичення (освоєння багатьма людьми, проникнення у всі частини педагогічного і управлінського процесів); рутинізація (тривале використання новації, внаслідок чого вона для багатьох стає нормою); криза (вичерпаність можливостей застосувати новацію в нових галузях, умовах); фініш (нововведення перестає бути таким, як є, замінюється ефективнішим або поглинається загальною ефективною системою).

Засоби інформатизації освіти — засоби нових інформаційних технологій у поєднанні з навчально-методичним, нормативно-технічним і організаційно-інструктивним матеріалом, що забезпечує їх педагогічно доцільне використання.

Засоби нових інформаційних технологій — програмно-апаратні засоби і пристрої, що функціонують на базі обчислювальної техніки, а також сучасні способи і системи інформаційного обміну, що забезпечують операції збирання, накопичення, збереження, оброблення й передавання інформації.

Зміст освіти — система наукових знань про природу і суспільство; особистісний і соціокультурний досвід, які реалізуються, розвиваються і трансформуються в системі освіти. Серед основних компонентів З. о. виокремлюють ціннісний, знаковий, діяльнісний, поведінковий, особистісний тощо.

Зразковий (репродуктивний) педагогічний досвід — навчально-виховна, організаційно-педагогічна діяльність, яка забезпечує ефективне і якісне розв'язання завдань навчання і виховання.

Імперативний (лат. imperativus — наказовий, владний) характер взаємин у педагогічній системі — характер взаємин між вихователем і вихованцями за моделлю суб'єкт-об'єктної взаємодії, що передбачає точне і беззаперечне виконання дитиною всіх вимог дорослого, сліпе підкорення формальним нормам і правилам поведінки.

Індивідуалізація (франц. individualisation, від лат. individuum — неподільне) навчання — організація навчального процесу з урахуванням індивідуальних особливостей учнів, яка дає змогу створити оптимальні умови для реалізації потенційних можливостей кожного.

Індивідуальний освітній маршрут — орієнтація на пошук індивідуальних моделей соціалізації, що сприяють використанню внутрішніх сутнісних сил і можливостей конкретної людини; надання дитині та її сім'ї права обирати навчальні програми й заклади з урахуванням інтересів і проблем, індивідуальності дитини.

Індивідуальний розвиток — процес формування індивіда.

Індивідуальний стиль педагогічної діяльності — цілісна система операцій, що забезпечує ефективну взаємодію вихователя з вихованцями і визначається цілями, завданнями

професійної діяльності, властивостями різних рівнів індивідуальності педагога (ритмом діяльності, спілкування тощо). Структура І. с. п. д. охоплює мотиваційно-оцінний, змістово-когнітивний, операційно-діяльнісний компоненти.

Інновативність (лат. *innovatio* — оновлення, зміна) — емоційно-оцінне ставлення до нововведень, відмінність у сприйнятливості суб'єктів до інновацій, нових ідей, досвіду.

Інноваційна компетентність (лат. *competens (competentis)* — належний, відповідний) педагога — система мотивів, знань, умінь, навичок, особистісних якостей педагога, що забезпечує ефективність використання нових педагогічних технологій у роботі з дітьми.

Інноваційна культура педагога — система освоєних особистістю педагогічних засобів, що забезпечують інноваційний спосіб діяльності, системоутворюючим елементом якої є цінності інноваційного плану. І. к. п. виконує раціонально-практиологічну, організаційно-впорядковуючу, описово-пояснювальну, прогностико-управлінську, евристико-пізнавальну і комунікативно-трансляційну функції.

Інноваційна мета освіти — створення сприятливих умов для творчості, реалізації природної суті, соціальних потреб людини.

Інноваційна освіта — система ідей, головною метою яких є збереження і розвиток творчого потенціалу людини. Започаткована Міжнародною академією наук вищої школи (МАН ВШ).

Інноваційна педагогічна діяльність — заснована на осмисленні практичного педагогічного досвіду цілеспрямована педагогічна діяльність, зорієнтована на зміну та розвиток навчально-виховного процесу з метою досягнення вищих результатів, одержання нового знання, формування якісно іншої педагогічної практики.

Інноваційна педагогічна технологія — цілеспрямоване, систематичне й послідовне впровадження в практику оригінальних, новаторських способів, прийомів педагогічних дій і засобів, що охоплюють цілісний навчально-виховний процес від визначення його мети до очікуваних результатів.

Інноваційна поведінка педагога — сукупність зовнішніх виявів його особистості, в яких розкривається внутрішнє «Я» (світовідчуття, світогляд, особистісні особливості), спрямовані на зміну складових сучасної системи освіти.

Інноваційна школа — навчально-виховний заклад, діяльність якого побудована на оригінальних (авторських) ідеях і технологіях. Являє собою нову освітню практику (взагалі або для конкретних умов).

Інноваційне навчання — зорієнтована на динамічні зміни в навколишньому світі навчальна діяльність, яка ґрунтується на оригінальних методиках розвитку різноманітних форм мислення, творчих здібностей, високих соціально-адаптаційних можливостей особистості.

Інноваційне середовище — педагогічно доцільно організований простір життєдіяльності, який сприяє розвитку інноваційного ресурсу особистості; інтегрований засіб накопичення і реалізації інноваційного потенціалу навчального закладу.

Інноваційний педагогічний експеримент — метод дослідницько-педагогічної діяльності, який передбачає істотні зміни у змісті, формах і методах роботи з метою підвищення їх ефективності.

Інноваційний потенціал навчально-виховного закладу — здатність навчально-виховного закладу створювати, сприймати, реалізовувати нововведення та своєчасно позбавлятися від застарілого, педагогічно недоцільного.

Інноваційний потенціал (лат. *potentia* — сила) педагога — сукупність соціокультурних і творчих характеристик особистості педагога, що виражає готовність удосконалювати педагогічну діяльність, а також наявність внутрішніх засобів і методів, які забезпечують цю готовність.

Інноваційний прогностичний характер управління навчальним закладом — впровадження в управлінський цикл змін, спрямованих на визначення перспектив розвитку освітньої системи та її радикальне оновлення: діагностика стану проблеми і виявлення проблемних полів, побудова концепції перетворення і проектування, програмування діяльності, моделювання й корекція моделі, її адаптація і тиражування результатів.

Інноваційний режим — порядок здійснення навчання в умовах конкретної інновації; систематичне координування і регулювання інноваційного процесу.

Інноваційні ідеї — засновані на новому знанні про процеси людського розвитку ідеї, які пропонують невикористовувані раніше теоретичні підходи до розв'язання педагогічних проблем, конкретні практичні технології отримання високих результатів.

Інноваційні наукові повідомлення — методологічні положення дидактики; теоретичні положення; концепція; гіпотеза; закономірність; модель педагогічного процесу; педагогічні принципи; аналітичні дані про педагогічний процес, явище, факти; характеристика педагогічного процесу, явища; алгоритми дій учасників процесу; методи педагогічної діяльності; педагогічні засоби; форми педагогічної діяльності; педагогічний комплекс, система; показники й критерій ефективності педагогічного процесу та якості його результатів; протипоказання у педагогіці.

Інноваційні освітні процеси — зумовлені суспільною потребою комплексні процеси створення, впровадження, поширення новацій і зміни освітнього середовища, в якому здійснюється їх життєвий цикл.

Інноваційні уміння — володіння способами і прийомами інноваційної діяльності, що дають змогу виокремити проблему, проникнути в її суть і на цій основі конструювати і продуктивно розв'язувати інноваційні професійно-педагогічні завдання.

Інновація — нововведення, зміна, оновлення; новий підхід, створення якісно нового, використання відомого в інших цілях.

Інститут «хрещених» — своєрідний патронаж, піклування старших учнів про кожного новенького малюка, який ознайомлюється з життям шкільної громади. Був запроваджений П. Петерсеном у його педагогічній системі.

Інструментування права на вільний вибір — психологічний вплив педагога на дітей, суть якого полягає в тому, щоб, зберігаючи право на поведінковий вибір за ними, допомогти їм зрозуміти ситуацію, що склалася, і можливі наслідки вибору. І. п. на в. в. сприяє розвитку суб'єктності дитини, її вмінню усвідомлювати свою поведінку; формуванню вміння постійно орієнтуватися на «іншого» і відповідати за свої дії.

Інтеграція (лат. *integratio* — відновлення, поповнення, від *integer* — цілий) — процес і результат взаємодії елементів (із заданими властивостями), що супроводжується відновленням, встановленням, ускладненням і зміцненням істотних зв'язків між ними на основі достатньої підстави, в результаті чого формується інтегрований об'єкт (система) з якісно новими властивостями, у структурі якого зберігаються індивідуальні властивості вихідних елементів.

Інтегровані інновації — інновації, що передбачають об'єднання інтенсивного та екстенсивного шляхів розвитку педагогічної системи за умови ретельного дослідження невикористаних резервів педагогічної системи, які виявляються на межі

різнопланових, різнорівневих і різнохарактерних педагогічних підсистем та їх компонентів.

Інтенсивні (франц. *intensif*, від лат. *intensio* — напруження, посилення) інновації — інновації, які передбачають розвиток педагогічної системи за рахунок внутрішніх резервів.

Інформатизація (лат. *informatio* — пояснення) освіти — одна з глобальних тенденцій розвитку освіти, пов'язана з розширенням застосування комп'ютерів, інформаційних мереж і технологій в освітній практиці.

Комбінаторні (лат. *combinatio* — з'єдную, поєдную) нововведення — нововведення, що передбачають нове конструктивне поєднання елементів відомих методик.

Комплексна освітня програма — програма, яка визначає основний зміст роботи з дітьми в умовах навчально-виховного закладу на основі єдиної педагогічної концепції.

Компоненти педагогічної системи — мета (педагогічний ідеал виховання), зміст педагогічного впливу (освітня програма), засоби, форми, методи педагогічного впливу; результат; люди (педагоги, батьки, вихованці тощо) як носії педагогічної системи, об'єкти і суб'єкти педагогічної діяльності.

Креативна особистість — особистість, яка має внутрішні передумови (особистісні утворення, нейрофізичні задатки, специфіку когнітивної сфери), що забезпечують її творчу активність.

Креативність (лат. creatio (creationis) — створення) — стійка властивість індивіда, що обумовлює здатність виявляти соціально значущу творчу активність; рівень творчої обдарованості, здатності до творчості.

Критерій оптимальності (лат. optimus — найкращий) — показник, за яким здійснюється оцінювання можливих варіантів (альтернатив) розвитку процесу і вибір найкращого з них. Всупереч вимогам логіки (щоб критерій містив тільки один показник) у педагогіці він завжди комплексний, оскільки диференціювати причини і наслідки педагогічних процесів складно.

Критерій якості об'єкта — показник, що характеризує властивість (якість) об'єкта, оцінювання якого можливе за одним із способів вимірювання або за експертним методом.

Ліцензування (лат. licentia — свобода, право) освітнього закладу — проведення експертизи і прийняття рішення про видачу або відмову у видачі навчальному закладу ліцензії на здійснення освітньої діяльності відповідно до поданої заяви. Проводиться державними органами управління освіти або органами місцевого самоврядування з метою реалізації державної політики в галузі освіти, регулювання умов здійснення освітнього процесу, захисту прав громадян на отримання освіти, створення правових гарантій для вільного функціонування і розвитку освітніх закладів різних організаційно-правових форм.

Медіа-освіта — напрям у педагогічній науці, який досліджує засоби масової комунікації. Сформувався він у другій половині ХХ ст. Головними завданнями М.-о. є підготовка тих, хто навчається, до життя в інформаційному суспільстві, формування в них уміння користуватися інформацією в будь-якому вигляді, здійснювати комунікації, усвідомлювати наслідки впливу на людину засобів інформації, особливо засобів масової комунікації.

Метод групових експертних оцінок (ГЕО), або метод Дельфі — метод, що передбачає проведення експертизи групою експертів за певним алгоритмом.

Методика в освіті — опис конкретних прийомів, способів, технік педагогічної діяльності в окремих освітніх процесах.

Методика навчання як окрема дидактика — сукупність упорядкованих знань про принципи, зміст, методи, засоби і форми організації навчально-виховного процесу з окремих навчальних дисциплін, що забезпечують розв'язання завдань.

Модифікаційні (лат. *modifico* — встановлюю міру) нововведення — нововведення, пов'язані з удосконаленням, раціоналізацією, видозміною, модернізацією того, що має аналог або прототип (програма, методика, окрема розробка тощо).

Моніторинг (лат. *monitor* — нагадуючий, наглядаючий) в освіті — постійне відстежування певного процесу в освіті з метою виявлення його відповідності бажаному результату або початковим припущенням. Елементами М. в о. є форми

поточної, проміжної і підсумкової атестації, складання графіків і звітів, проведення педагогічних рад, консиліумів тощо.

Мультикультурна (лат. multum — багато і ...культура) освіта — освіта, спрямована на збереження і розвиток культурних цінностей, норм, зразків і форм діяльності певного суспільства, на передавання їх та інноваційних новоутворень молодому поколінню.

Мультикультурний простір освіти — динамічна система культурних полів взаємовпливів і взаємодій суб'єктів освіти, які є носіями певного культурного і субкультурного досвіду.

Новаторство (лат. novator — оновлювач) — вищий ступінь педагогічної професійної майстерності, винахідництво нового в педагогічній практиці.

Новаторський педагогічний досвід — породжена радикально новою педагогічною ідеєю навчально-виховна, організаційно-педагогічна діяльність.

Новизна — один із основних критеріїв оцінювання педагогічних досліджень; результат творчого процесу; властивість і самостійна цінність будь-якого нововведення. Н. має відносний характер як в особистісному, так і в історичному плані.

Нові інформаційні технології — сукупність методів і технічних засобів збирання, організації, збереження, опрацювання, передавання інформації за допомогою комп'ютерів і комп'ютерних комунікацій.

Освіта — процес і результат засвоєння людиною системи знань про світ, суспільство, саму себе, способи мислення і діяльності, формування власної особистості; феномен культури, що забезпечує її трансляцію, відтворюваність і зміну; освітній простір — сукупність навчальних закладів, державної системи управління і суспільних об'єднань, які реалізують освітні програми.

Освітній заклад — заклад, що здійснює освітній процес, тобто реалізує одну або кілька освітніх програм.

Освітній стандарт (англ. standard — норма, зразок, мірило) — мінімально гарантований освітнім закладом рівень освіти.

Освітня парадигма (грец. paradeigma — приклад, зразок) — сукупність прийнятих науковим педагогічним співтовариством теоретичних, методологічних та інших установок на кожному етапі розвитку педагогіки, якими керуються як зразком (моделлю, стандартом) при розв'язанні педагогічних проблем.

Освітня програма — основний документ освітнього закладу будь-якого рівня, що визначає зміст основної і додаткової освіти, педагогічні технології, які використовуються, систему атестації і управління якістю освіти, а також кадрові та матеріально-технічні основи освітнього процесу.

Освітня технологія — технологія, що відображає загальну стратегію розвитку освіти, єдиного освітнього простору. Призначена для прогнозування розвитку освіти, її конкретного

проектування і планування, передбачення результатів, а також визначення відповідних освітнім цілям стандартів. До О. т. належать концепції освіти, освітні закони, освітні системи (гуманістична концепція освіти, Закон України «Про освіту», система неперервної освіти тощо).

Особистісна центрація педагога — спрямованість, зацікавленість педагога інтересами учасників педагогічного процесу.

Особистісний підхід у педагогіці — гуманістичний підхід педагога до вихованців, що допомагає кожному з них усвідомити себе як особистість, виявити можливості, які стимулюють самостановлення, самоствердження, самореалізацію.

Парціальна (лат. *partialis*, від *pars (partis)* — частина) освітня програма — освітня програма, яка визначає зміст одного або кількох взаємопов'язаних напрямів роботи закладу (наприклад, гуманістичне виховання, естетичний розвиток, екологічне виховання) на основі своєрідної педагогічної концепції.

Педагогіка співробітництва — новаторський напрям у педагогіці, що розглядає дитину як активного суб'єкта спільної з педагогом діяльності, заснованої на реальному співробітництві, демократичних і творчих засадах. Сформувався у середині 80-х років ХХ ст. Авторами П. с. є Ш. Амонашвілі, І. Волков, Є. Ільїн, С. Лисенкова, В. Сухомлинський, В. Шаталов та ін.

Педагог інноваційного спрямування — педагог із чіткою мотивацією інноваційної діяльності та визначеною інноваційною

позицією, здатний не лише підтримувати інноваційні процеси, а й ініціювати їх.

Педагогічна аксіологія (грец. **axios** — цінний і **logos** — слово, вчення) — наука про сприйняття, освоєння та оцінювання нового у педагогіці. Основними її категоріями є педагогічне співтовариство, оцінювання та різновиди процесів освоєння нового, явища консерватизму і новаторства в педагогіці, особливості інноваційного середовища, готовність педагогічного співтовариства до сприйняття і оцінювання нового тощо.

Педагогічна діагностика (грец. **diagnostikos** — здатний розпізнавати) — комплекс засобів, методів, прийомів і правил виміру динаміки процесів і результатів навчально-виховної роботи.

Педагогічна експертиза (франц. **expertise**, від лат. **expertus** — досвідчений) — сукупність процедур, необхідних для одержання колективної думки у формі експертного судження чи оцінки про педагогічний об'єкт, процес, явище (навчальний план, підручник тощо).

Педагогічна імпровізація (франц. **improvisation**, від лат. **improvisus** — несподіваний, непередбачений) — знаходження педагогом під час навчально-виховного процесу несподіваного педагогічного розв'язку і миттєве його втілення. Вона охоплює чотири етапи: педагогічне осяяння; миттєве осмислення педагогічної ідеї і миттєвий вибір шляху її реалізації; втілення або реалізація педагогічної ідеї; миттєвий аналіз процесу втілення педагогічної ідеї і рішення про продовження

педагогічної імпровізації або перехід до запланованих раніше дій. П. і. дає змогу вдосконалювати педагогічну техніку, гнучко реагувати на труднощі, що виникають.

Педагогічна інноватика — вчення про створення, оцінювання, освоєння і використання педагогічних новацій.

Педагогічна інновація (нововведення) — сукупність нових професійно-педагогічних дій педагога, спрямованих на вирішення актуальних проблем виховання й навчання з позицій особистісно-орієнтованої освіти; цілісна теоретична, технологічна і методична концепція оновлення педагогічної діяльності, що забезпечує її вихід на якісно новий рівень; процес освоєння нового (засобу, методики, технології, програми тощо).

Педагогічна кваліметрія (лат. *qualis* — який за якістю і грец. *metreo* — вимірюю) — застосування методів загальної кваліметрії (кількісних оцінок якості об'єкта) в педагогіці під час кількісного оцінювання психолого-педагогічних і дидактичних об'єктів. Основним методом дослідження є метод групових експертних оцінок.

Педагогічна концепція (франц. *conception*, від лат. *conceptio* — сприйняття) — спосіб розуміння, трактування педагогічних явищ; основна точка зору на предмет педагогічної науки чи педагогічного явища; керівна ідея для їх систематичного висвітлення; система пов'язаних між собою, взаємозумовлених поглядів на сутність педагогічних явищ.

Педагогічна культура — сутнісна характеристика особистості педагога, здатного до «діалогу культур».

Педагогічна майстерність — високий рівень оволодіння педагогічною діяльністю; комплекс спеціальних знань, умінь і навичок, професійно важливих якостей особистості, що дають змогу педагогу ефективно організовувати навчально-пізнавальну діяльність тих, хто навчається, і здійснювати цілеспрямований педагогічний вплив і взаємодію.

Педагогічна неологія (грец. neos — новий і logos — слово, вчення) — наука про створення нового у педагогіці. Основними категоріями П. н. є нове в педагогіці, класифікація педагогічних нововведень, умови створення нового, критерії новизни, традиції і новаторство, етапи створення нового у педагогіці.

Педагогічна підтримка — особлива сфера спрямованої на самостановлення дитини педагогічної діяльності, яка представляє процес спільного з вихованцем визначення його інтересів і шляхів подолання проблем з метою збереження власної гідності та досягнення бажаних результатів у різних сферах.

Педагогічна рефлексія (лат. reflexio — відображення, аналіз) — здатність педагога об'єктивно оцінити себе та свої вчинки, зрозуміти, як його сприймають у процесі педагогічного спілкування.

Педагогічна система — педагогічна концепція і досвід її реалізації в педагогічну практику; еталонна модель, результати дії якої апробовані на соціальному рівні і мають свою специфіку.

Педагогічна творчість — прийняття і здійснення педагогом оптимальних нестандартних рішень у змінних умовах навчально-виховного процесу.

Педагогічна теорія — логічне узагальнення педагогічного досвіду, практики виховання й навчання; система педагогічних ідей; наукове пояснення закономірностей педагогічної діяльності; сукупність положень педагогіки як науки.

Педагогічна техніка — елемент педагогічної технології; комплекс загальнопедагогічних і психологічних умінь педагога, що забезпечує володіння ним власним психофізіологічним станом, настроєм, емоціями, тілом, мовою й організацією педагогічно доцільного спілкування. Виокремлюють вербальні (голос, дикція, інтонація, темпоритм тощо), невербальні (міміка, пластика, артикуляція, жести, експресивне забарвлення пластики та ін.), соціально-перцептивні (сприйняття, увага, спостережливість, уява тощо) уміння та володіння емоційним станом (зняття психічного напруження, саморегуляція, релаксація, аутотренінг, самонавіювання, створення творчого самопочуття).

Педагогічна технологія — своєрідна конкретизація методики, проект певної педагогічної системи, що реалізується на практиці; змістова техніка реалізації навчально-виховного процесу; закономірна педагогічна діяльність, яка реалізує науково-

обґрунтований проект навчально-виховного процесу і має вищий рівень ефективності, надійності, гарантованого результату, ніж традиційні методики навчання й виховання. Короткий термінологічний словник з інноваційних педагогічних технологій

Радикальне (лат. radicalis — докорінний) нововведення — нововведення, засноване на принципово нових ідеях і підходах. Найчастіше виникає в результаті творчої інтеграції і зумовлює створення принципово нових засобів. До Р. н. належать запровадження класно-урочної системи, освоєння основ наук у Монтессорі-школах через метапредмет — Космічне виховання тощо.

Ранжування (нім. rangieren — ставити в ряд) — процедура впорядкування експертом властивостей об'єкта, що оцінюється, за допомогою чисел (рангів); визначення місця (рейтингу) об'єктів, що вивчаються.

Регіоналізація (лат. regionalis — обласний) освіти — фундаментальна тенденція сучасності, що реалізується через формування особливого «національно-регіонального» компонента в освіті, який відображає історико-культурні, соціально-економічні реалії та потреби розвитку окремих територіальних і етнокультурних спільнот.

Релаксопедія (лат. relaxatio — зменшення напруження, ослаблення і грец. Peideia) — виховання, навчання, освіта,

культура) — використання сугестії (навіювання) в процесі навчання і виховання.

Ретровведення (лат. retro — назад і ...введення) — освоєння навчально-виховним закладом того, що вже існувало в педагогічній практиці (наприклад, вивчення у сучасних школах історії різних релігій, введення курсів логіки, психології, риторики, давніх мов тощо).

Реформи (франц. reforme, від лат. reformare — перетворювати) у галузі освіти — система нововведень, спрямованих на докорінне перетворення і радикальне поліпшення функціонування, розвитку і саморозвитку освітніх закладів і системи їх управління в цілому.

Рівні новизни — ступінь нового у педагогічних нововведеннях; абсолютна новизна (принципово невідома новація, відсутність аналогів і прототипів); локально-абсолютна новизна (використання в нових умовах новації, яку застосовували на інших об'єктах); умовна новизна (виникає при незвичному поєднанні раніше відомих елементів); нормативна новизна (оригінальність новації визначається її відмінністю від тих, які є нормою); суб'єктивна новизна (коли об'єкт новий для певного суб'єкта).

Розвивальне навчання (розвивальна освіта) — група ідей та концепцій навчання (освіти) і практики освіти, центральною в якій є особистість людини, що розвивається. Особистісний розвиток розуміють як розвиток мислення і пам'яті, розвиток адаптивних здібностей і якостей, розвиток науково-теоретичного

мислення, творчих здібностей тощо. Теорію Р. н. започаткували Й.-Г. Песталоцці, А. Дістервег, К. Ушинський та ін. Науково обґрунтував її Л. Виготський, а його ідеї розвинули Л. Занков, Д. Ельконін, В. Давидов, Н. Менчинська, І. Якиманська та ін.

Розвивальні цілі (цілі розвитку) — педагогічні цілі, які визначають способи мислення, спілкування, діяльності, свідомості і самосвідомості, що змінюються. Основою Р. ц. донедавна вважали розвиток загальноінтелектуальних умінь і навичок, у сучасній освіті акцентують на розвиток механізмів особистої і групової рефлексії, самовизначення тощо.

Самоактуалізація (само... і лат. *actualis* — дійсний, справжній) — прагнення людини до найповнішого виявлення, розвитку і реалізації своїх особистісних можливостей. С. передбачає сприятливі соціально-історичні умови і відповідне виховання.

Самоаналіз педагогічної діяльності — вивчення педагогом стану, результатів своєї професійної діяльності, встановлення причинно-наслідкових взаємозв'язків між елементами педагогічних явищ, визначення шляхів вдосконалення навчання і виховання дітей.

Саморозвиток — процес активної, послідовної, прогресивної і незворотної якісної зміни психологічного статусу особистості. Можливий на певному ступені вікового розвитку, за сформованості механізмів саморегуляції.

Свобода — можливість і здатність людини мислити, діяти, здійснювати вчинки відповідно до власних спонукань, інтересів і цілей. Внутрішньо вільній людині властива автономність, незалежність від впливів зовнішнього середовища і обставин.

Сенсорна (лат. sensorium — орган чуттів, від sensus — відчуття) культура — культура органів чуття. В педагогічній технології М. Монтесорі є основою розумового і духовного життя людини.

Синектика (грец. synektike — об'єднання різнорідних елементів) — метод колективної творчої діяльності й наукового дослідження, заснований на цілеспрямованому використанні інтуїтивно-образного, метафоричного мислення учасників. Застосовується як прийом розв'язання складних творчих завдань; у педагогічній практиці — для вирішення навчально-пізнавальних проблем і навчання процесу творчого пошуку. С. була розроблена наприкінці 50-х років ХХ ст. американським психологом В. Гордоном на основі застосування методу групової генерації ідей, названого мозковою атакою або мозковим штурмом.

Синергетика (грец. synergeia — співпраця, співдружність) — наука, що досліджує процеси переходу складних систем із неупорядкованого стану в упорядкований; встановлює між елементами системи зв'язки, сумарна дія яких у межах системи за своїм ефектом сильніша від суми ефектів дії кожного окремого елемента. Як самостійна наука виникла в середині 70-х років ХХ ст. У педагогіці є одним із методологічних принципів.

Система освіти — сукупність навчально-виховних закладів незалежно від їх організаційно-правових форм, типів і видів, які реалізують послідовні освітні програми та державні освітні стандарти різного рівня й спрямованості, а також система органів управління освітою.

Системні нововведення — нововведення, які охоплюють весь педагогічний процес навчально-виховного закладу. Їх освоєння потребує програми розвитку. До С. н. належать насамперед ті, які передбачають або перебудову всього закладу під певну ідею, концепцію, або створення нового навчального закладу на базі попереднього (наприклад, дитячий садок-школа, адаптивна школа, школа-лабораторія тощо).

Ситуація успіху — суб'єктивний психічний стан задоволення наслідком фізичного або морального напруження виконавця справи, творця явища.

Ситуація успіху з педагогічної точки зору — цілеспрямоване, організоване педагогом і сім'єю створення умов для досягнення значних результатів у діяльності індивіда і колективу. Ситуація успіху досягається тоді, коли сама дитина оцінює результат як успіх.

Скасовуюче нововведення — нововведення, суть якого полягає у припиненні діяльності певного органу, форми роботи, об'єднання, у скасуванні недієвих чи неперспективних з огляду на потреби розвитку освітнього закладу програм без заміни їх іншими.

Соціалізація (лат. *socialis* — громадський) — процес входження індивіда до соціуму. Передбачає засвоєння ним певної системи цінностей (норм, зразків, знань, уявлень) для функціонування в суспільстві, здобуття власного соціального досвіду та активного формування особистості.

Соціокультурні проблеми освіти — проблеми освітніх теорій і систем, спричинені невідповідністю ідеальних форм освіти і культури зовнішнім соціальним і культурним умовам.

Соціоніка — науковий напрям, що розробляє модель суспільства, в якій кожен індивід певного психологічного типу матиме відповідне місце в суспільному житті та соціальній діяльності; новітня теорія психологічних типів і міжособистісних стосунків, що перебуває на межі психології, соціології та інформатики. В педагогіці існують розробки організації навчально-виховного процесу на засадах С.

Стандартизація (англ. *standard* — норма, зразок, мірило) **освіти** — тенденція розвитку освітніх процесів і систем, яка реалізується через формування певних універсальних вимог до змісту і результатів освіти (державні освітні стандарти).

Стратифікація (лат. *stratum* — шар і *ficatio*, від *facio* — роблю) **в освіті** — поділ сфери освіти на страти (різні типи навчальних закладів) відповідно до освітніх потреб, можливостей і здібностей людини.

Структура діяльності — сукупність взаємопов'язаних і взаємозумовлених елементів діяльності. Традиційно у С. д.

виокремлюють мотиви, план діяльності, засоби, методи і форми діяльності, критерії результативності та інші елементи.

Сугестивна (лат. *suggestio*, від *suggero* — навчаю, навіую) технологія — навчання на основі емоційного навіювання в стані неспання, що спричиняє надзапам'ятовування. Передбачає комплексне використання всіх вербальних і невербальних, зовнішніх і внутрішніх засобів сугестії (навіювання).

Таксономійний підхід до цілей навчання — спосіб класифікації цілей навчання, згідно з яким цілі формулюють на кількох рівнях, причому кожний наступний пов'язаний з послідовною деталізацією і конкретизацією цілей попереднього рівня.

Таксономія (грец. *taxis* — розміщений по порядку і *nomos* — закон) педагогічна — побудова чіткої системи педагогічних цілей, всередині якої виокремлені їх категорії та послідовні рівні (ієрархія).

Таксономія цілей навчання в афективній сфері — визначення можливого (такого, що досягається) ставлення того, хто навчається, до освітнього процесу. До рівнів цілей навчання в афективній сфері належать сприйняття, інтерес, адаптація, оцінювання, організація системи цінностей.

Таксономія цілей навчання в когнітивній сфері — визначення можливих способів і форм пізнавальної діяльності тих, хто навчається. Серед них виокремлюють знання, розуміння, застосування, аналіз, синтез, оцінювання.

Таксономія цілей навчання в психомоторній сфері — визначення рівнів самостійної діяльності того, хто навчається, в результаті процесу навчання. Рівнями цілей навчання в психомоторній сфері є сприйняття, предметна діяльність, управління діяльністю, координація діяльності, комплексна діяльність.

Творча самореалізація педагога — процес здійснення творчих задумів педагога для досягнення цілей у вирішенні особистісно-значущих педагогічних проблем.

Творче співробітництво — принцип особистісно-орієнтованої педагогіки; процес взаємодії людей між собою для досягнення спільної мети.

Телекомунікаційні технології — технології передавання й одержання інформації за допомогою глобальних комп'ютерних мереж.

Технологізація — неухильне дотримання змісту і послідовності етапів впровадження нововведень.

Технологічна карта — опис процесу як покрокової, поетапної послідовності дій із зазначенням засобів, що використовуються.

Технологічна культура педагога — динамічна система педагогічних цінностей, технологічних умінь і творчої індивідуальності педагога. Компонентами Т. к. п. є різні рівні педагогічної практики.

Технологічна схема — умовне зображення технології процесу, поділ його на окремі функціональні елементи і позначення логічних зв'язків між ними.

Технологічне навчання — тип освітніх теорій і систем, орієнтованих на формування вузькопредметних функціональних умінь і навичок у кожного учня, необхідних для успішної діяльності (функціональна грамотність).

Технологічний процес — система технологічних одиниць, зорієнтованих на конкретний педагогічний результат.

Технологія колективної творчої діяльності — інноваційний засіб освіти, за допомогою якого педагоги досягають творчості; неперервний процес управління розвитком потреб, здібностей, засвоєнням педагогом досвіду людських стосунків і практичної творчості, в ході якого формуються спрямованість на самодослідження, вміння самодіагностики психічного стану і прогнозування можливих варіантів своєї професійної поведінки і спілкування з іншими людьми.

Традиція (лат. traditio — передача) — стійкий і значущий компонент культури, який передається з покоління в покоління за допомогою механізму наступності.

Управління педагогічними інноваціями — вид соціального управління, що підтримує цілеспрямованість і організованість інноваційних процесів у системі освіти.

Уроки номенклатури — індивідуальні уроки в педагогічній системі М. Монтессорі, на яких закріплюють навички роботи та ознайомлюють з новими поняттями.

Фактори (лат. factor — той, хто робить, від facio — роблю) розповсюдження нового — соціальні умови широкого плану (ставлення суспільства до педагогічних ідей, державна політика в сфері освіти взагалі і стосовно конкретних нововведень зокрема); окремі соціальні умови (діяльність конкретних державних і суспільних інститутів — засобів масової інформації, навчальних закладів, органів освіти, самодіяльних педагогічних об'єднань); особистісні фактори (особистісні особливості авторів і пропагандистів педагогічних інновацій, зокрема їх авторитет для творчих педагогів, усього педагогічного товариства, діячів освіти).

Форма презентації (лат. praesento — передаю, вручаю) нового — один із способів розповсюдження нововведень (наукових, науково-популярних публікацій, розпоряджень органів освіти, теле-, кіно-, відеоматеріалів, періодичних видань, художніх творів тощо).

Фрустрація (лат. frustratio — обман, марні сподівання) — психічний стан, викликаний об'єктивно неподоланими (або такими, що так сприймаються суб'єктом) труднощами у розв'язанні значущих для людини завдань.

Шкільний кооператив — об'єднання дітей і дорослих у педагогічній системі С. Френе задля спільного використання

знарядь праці, спільного прийняття рішень і спільної відповідальності.

Штам-група (нім. Stamm — рід, плем'я) — соціальне утворення, що планомірно діє під керівництвом вихователя задля духовного єднання дітей і характеризується вільною динамікою внутрішньої структури. Запровадив термін П. Петерсен.

Якість освіти — рівень знань і вмінь, розумового, морального і фізичного розвитку тих, хто навчається, на певному етапі відповідно до поставлених цілей; рівень забезпечення навчальної діяльності і надання освітніх послуг учасникам освітнього процесу навчально-виховним закладом.

12. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. **Гончаренко С. У.** Український педагогічний словник / С. Гончаренко— Київ: Либідь, 1997. С. 341-342.
2. **Дичківська І. М.** Інноваційні педагогічні технології : Навч. Посібник / І.М. Дичківська. – К.: Академвидав, 2004. – 352с.
3. **Інтерактивні** методи навчання в практиці роботи початкової школи [Текст] / упорядник. Стребна О.В. Соценко А.О. – Харків : Вид.група „ Основа” , 2007 – 176с.
4. **Пометун О.** Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання/ О. Пометун; Ред. Шевчук О. – К.: А,С,К., 2004. -192с.
5. **Пометун О.І.** Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук.-метод. Посібник / О.І. Пометун. _ К.: А.С.К., 2005.- 192с.

- 6. Селевко Г.К.** Энциклопедия образовательных технологий [Текст]: в 2 т. Т.1./ Г.К. Селевко. – М.:НИИ школьных технологий, 2006. – 8816с.
- 7. Остапчук М. В.** Система технологій(за видами діяльності): Навч.посібник./ М.В.Остапчук. – К.: ЦУЛ, 2003.- 888с.
- 8. Підласий І.П.** Практична педагогіка або три технології. Інтерактивний підручник для педагогів ринкової системи освіти / І. П. Підласий. – К.: Слово, 2006. – 616с.
- 9. Інноваційні технології та реформа змісту освіти в контексті Лісабонської ЄС [Текст]:** методичний каталог видань / уклад. Левківський К.М., Сухарніков Ю.В. -К.: „ Освіта України” , 2007.– 195с.
- 10. Фіцула М.М.** Педагогіка : Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти .- К.: Видавничий центр „ Академія” , 2002. – С.423-433.

14. Ресурси (нормативна база, джерела Інтернет, адреси бібліотек тощо)

Наукова бібліотека Прикарпатського національного університету вул. Шевченка,57
 Освітні Інтернет ресурси: Інформ. Довідник.-К : освіта України,2005. -202с.

12. ПРОГРАМОВІ ВИМОГИ З КУРСУ

„Педагогічні технології в початковій школі ”

1. Технологічний підхід в освіті.
2. Педагогічна технологія: поняття, сутність і особливості.
3. Педагогічна технологія як важливий компонент професійної підготовки сучасного вчителя.
4. Історія виникнення технологічного підходу.

5. Класифікація педагогічних технологій.
6. Системні інноваційні технології. Їх характеристика.
7. Педагогічна технологія «Будинок вільної дитини» М. Монтесорі. Особливості змісту педагогічної технології «Будинок вільної дитини».
8. «Йєна - план –школа» П. Петерсена. Особливості змісту технології «Йєна-план».
9. Антропософські школи Р.Штейнера.
10. Особливості змісту вальдорфської педагогіки. «Школа успіху і радості» С.Френе Особливості змісту педагогічної технології «Школа успіху і радості».
11. «Школа для життя, через життя» ж.-О. Декролі. Особливості змісту педагогічної технології «Школа для життя, через життя».
12. «Школа діалогу культур» В.Біблера. Особливості змісту педагогічної технології «Школа діалогу культур».
13. Технології розвивального навчання. Технологія Л,Занкова.
14. Технологія особистісно – розвивального навчання Ельконіна-Давидова.
15. Модульні та локальні інноваційні педагогічні технології.
16. Технології раннього навчання М.Зайцева. Особливості змісту технології.
17. Особливості змісту технології Домана Г.
18. Технологія розвитку творчої особистості Г.Альтшуллера.
19. Технологія фізичного виховання дітей М.Єфименка. Особливості змісту технології.
20. Авторська педагогічна технологія.
21. Проектування педагогом інноваційних авторських технологій.
22. Етапи проектування педагогічної технології і конструювання навчального процесу.

23. Технології особистісно-професійного росту вчителя початкової школи.
24. Педагогічна техніка – індивідуальний рівень володіння педагогічною технологією. Рівні професійного розвитку педагога.
25. Система технологічних знань як важливий показник педагогічної майстерності вчителя початкової школи.
26. Місце технологічних знань в загальній системі знань сучасного педагога початкової школи.
27. Поняття і суть технологічної культури вчителя.
28. Технологія і майстерність.
29. Характеристика і самоаналіз індивідуальної педагогічної системи.
30. Діагностика, прогнозування і планування навчального процесу.
31. Діагностика рівня готовності педагога до освоєння інноваційних педагогічних технологій як рівня професійного розвитку.
32. Функції педагогічної діагностики.
33. Критерії ефективності професійної діяльності сучасного педагога.
34. Діагностика і оцінка ефективності діяльності педагога в системі аналізу занять.
35. Критерії оцінки ступеня технологічності навчального процесу.
36. Готовність вчителя початкових класів до організації процесу інтерактивного навчання.
37. Поняття готовності до інноваційної діяльності. Інноваційна компетентність педагога.
38. Принципи інноваційної діяльності.
39. Способи активізації пізнавальної діяльності учнів 1-4 класів.
40. Предметні нетрадиційні форми уроку.
41. Застосування ігрових форм, методів і прийомів навчання.
Використання всіх методів мотивації і стимулювання учнів.
42. Поняття педагогічної технології.
43. Технологічний підхід до гуманізації освіти.

44. Сучасні підходи до класифікації педагогічних технологій.
45. Технології розвивального навчання.
46. Технологія особистісно-орієнтованого навчання.
47. Поняття цінності технології . Оцінка придатності та ефективності технології.
48. Ділова гра як метод активного навчання.
49. Інтегральне навчання.
50. Продуктивне навчання.
51. Дальтон - технологія.
52. Особливості змісту модульних технологій. Технологія раннього навчання.
53. Особливості змісту модульних технологій. Технологія розвитку творчої особистості.
54. Особливості змісту модульних технологій. Технологія фізичного виховання.
55. Професійний розвиток педагога . Система технологічних знань вчителя початкових класів.
56. Досвід педагога як важливий чинник проектування авторської технології.
57. Критерії ефективності професійної діяльності.
58. Особливості проектування педагогічної технології та конструювання навчального процесу.
59. Інтерактивне навчання як сукупність технологій.
60. Особливості технологій кооперативного навчання.
61. Особливості технологій колективно-групового навчання.
62. Особливості технології ситуативного моделювання.
63. Особливості технології опрацювання дискусійних питань.
64. Відповідність педагогічних технологій сучасним вимогам освіти.

